

Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej

<https://bieszczadzki.strazgraniczna.pl/bie/aktualnosci/34493,Obchody-80-rocznicy-bitwy-pod-Oleszycami-Dachnowem-z-udzialem-Bieszczadzkiego-Od.html>
17.05.2025, 21:39

Obchody 80. rocznicy bitwy pod Oleszycami – Dachnowem z udziałem Bieszczadzkiego Oddziału SG

Piotr Zakielarz
16.09.2019

W trakcie pikniku historyczno-militarnego podkarpaccy strażnicy graniczni zaprezentowali mundury, sprzęt i pojazdy służbowe. Poczet sztandarowy BiOSG wraz z asystą uczestniczył w oficjalnych uroczystościach.

Obchody 80. rocznicy bitwy odbyły się 14 oraz 15 września w Dachnowie na Podkarpaciu.

14 września w trakcie pikniku historyczno-militarnego funkcjonariusze SG na stoisku Bieszczadzkiego Oddziału SG zaprezentowali m.in. pojazdy wykorzystywane w ochronie granicy państwowej, w tym pojazd obserwacyjny, quad i motocykl. Odwiedzający stanowisko SG obejrzeni również tresurę psów służbowych oraz sprzęt techniki specjalnej.

Największą atrakcją pierwszego dnia obchodów był rekonstrukcyjny bój stoczony pomiędzy oddziałami Wojska Polskiego i Wehrmachtu na polach pod lasem przy leśniczówce Szczerbiwilka.

Z kolei drugiego dnia, w trakcie oficjalnych uroczystości poczet sztandarowy BiOSG oraz asysta honorowa pod dowództwem kpt. SG Marka Soliszewskiego wzięły udziału w uroczystej zbiórce oraz mszy św. poświęconej upamiętnieniu żołnierzy KOP poległych w bitwie pod Dachnowem.

Komendanci placówek SG w Lubaczowie i Horyńcu-Zdroju złożyli wiązaną kwiatów pod tablicą upamiętniającą walki I Pułku Piechoty KOP we wrześniu 1939 roku pod Dachnowem.

Rys historyczny ostatniego boju pod Dachnowem (fragment)

16 września 2019 roku mija 80. rocznica śmierci gen. bryg. Józefa Kustronia, jednego z pięciu generałów Wojska Polskiego, którzy polegli na polu chwały w walce z Niemcami we wrześniu 1939 roku. Kres życia gen. Kustronia nastąpił na terenie powiatu lubaczowskiego, gdzie dowodzona przez niego 21. Dywizja Piechoty Górskiej (21. DPG) w dniach 15 - 16 września 1939 roku stoczyła pod Oleszycami zażartą walkę z

przeważającymi siłami niemieckiej 45. Dywizji Piechoty (45. DP) gen. por. Friedricha Materny.

7 września 1939 roku bezwzględna wojna dotarła na teren powiatu lubaczowskiego. W tym dniu Niemcy zbombardowali Lubaczów, Cieszanów, Narol i Oleszyce. 12 września wojska niemieckie bez walki zajęły powiat lubaczowski. Część Ukraińców w Lubaczowie i Oleszycach witała wkraczających Niemców kwiatami.

13 września w dowództwie GO „Boruta” w Biłgoraju zapadła decyzja, by wchodzące w jej skład jednostki opanowały rejon Cieszanów - Oleszyce - Lubaczów. Celem tych działań było zabezpieczenie dla całości sił Armii „Kraków” gen. dyw. Antoniego Szyllinga kluczowego węzła drogowego w marszu na Lwów i przecięcie komunikacji niemieckich sił pancernych na kierunku Jarosław - Oleszyce - Tomaszów Lubelski. 21. DPG miała maszerować na Oleszyce, a 6. DP na Cieszanów. Dowódcy obu jednostek uzgodnili współdziałanie. Jednak oddziały 6. DP wyruszyły z miejsca postoju dopiero 15 września, podczas gdy 21. DPG była w marszu już od wieczora 13 września. Opóźnienie oddziałów gen. Monda miało fatalne skutki, gdyż w powstałą między obu dywizjami lukę zaczęły wchodzić oddziały niemieckie, na które koło Podsośniny Łukowskiej natrafiła 6. DP. Kolejne próby przełamania pozycji nieprzyjaciela nie przyniosły powodzenia i gen. Mond zarządził odwrót na pozycje obronne pod Aleksandrowem.

Gdy 6. DP toczyła walki z wojskami niemieckimi o przełamanie, główne siły 21. DPG wyruszyły rankiem 15 września z lasów pod Cewkowem i Moszczanicą na podstawy wyjściowe pod Oleszycami i Dachnowem. W sztabie dywizji przypuszczano, że w tym rejonie znajdować się będą tylko ubezpieczenia przeciwnika. Tymczasem wieczorem 14 września dotarły tu siły niemieckiej 45. DP.

Po ciężkich walkach i forsownych przemarszach stan liczebny dywizji gen. Kustronia stopniał z ok. 17 tysięcy żołnierzy i oficerów do ok. 4 tysięcy. Zgodnie z planem pułk Korpusu Ochrony Pogranicza (KOP) miał uderzyć na Dachnow, a następnie na wschodnie skraje Lubaczowa; 4. pułk strzelców podhalańskich wzdłuż drogi Dzików Nowy - Horaj - Uszkowce na Oleszyce, a następnie na zachodnie krańce Lubaczowa; 202. pułk strzelców w kierunku Lebidzie - Miłków na Zabiałą, Oleszyce Stare i Stare Sioło. Pozostałe siły miały osłaniać natarcie. Do wykonania planu nie doszło wskutek opóźnień w marszu niektórych oddziałów spowodowanych pobłądzeniem w lasach. Jedynie pułk KOP dotarł rano 15 września pod Dachnow. Atak pułku na wieś zakończył się przejściowym sukcesem. Czołowe oddziały polskie zaskoczyły niemiecką 2. kompanię 130. pułku piechoty przy wydawaniu śniadania. Polscy żołnierze zajęli zachodnią część miejscowości. Wkrótce jednak silny kontratak nieprzyjaciela zmusił oddziały polskie do wycofania się na skraj lasu pod Dachnowem.

Pozycje pułku KOP były wielokrotnie atakowane przez Niemców, aż do zmierzchu. Stracili przy tym wielu żołnierzy i 8 czołgów, a punkt opatrunkowy w szkole w Oleszycach był tak przepełniony rannymi, że część z nich kładziono na słomie w kościele.

15 września o zmroku Niemcy opanowali skraj lasu i pułk KOP musiał się cofnąć w jego głąb. Pozostałe oddziały polskie również nawiązały kontakt bojowy z nieprzyjacielem. Prawie na całej długości frontu oddziały 21. DPG spotkały się z tężącym oporem Niemców. Generał Kustron nakazał więc wstrzymać natarcie i zająć pozycje obronne do czasu nadejścia 6. DP.

Dowództwo dywizji stanęło na wschodnim krańcu Dzikowa Nowego. Wkrótce zagrożone przez patrole niemieckie musiało przenieść się do gajówki Lebidzie, a stamtąd do Dzikowa Starego. W czasie

przemieszczania się sztab dywizji wpadł w zasadzkę; zginęło w niej kilku podoficerów.

Walki 21. DPG toczyły się całą noc z 15 na 16 września w warunkach całkowitego okrążenia. Straty były duże. Dywizyjny punkt opatrunkowy w szkole w Dzikowie Starym przepełniony był rannymi.

W tej sytuacji gen. Kustroń 16 września rano podjął decyzję o wycofaniu głównych sił do lasów w rejon Moszczanicy, by stamtąd próbować połączyć się z siłami GO „Boruta”. Na czele oddziału liczącego ok. 200 żołnierzy, złożonego ze sztabu, obsługi radiostacji i resztek batalionu zbiorczego 3. pułku strzelców podhalańskich oraz trzech czołgów Vickers jako osłony sztabu dywizji, ruszył marszem obok Koziejówki do lasu na zachód od Ułazowa. Po wyjściu na polanę, ok. godziny 14, oddział wpadł w zasadzkę zorganizowaną przez batalion „Schubert” z pułku pościgowego 28. DP gen. por. Hansa von Obstfeldera. Generał Kustroń został ciężko ranny i wkrótce zmarł. Do niewoli niemieckiej dostało się ok. 60 żołnierzy, w tym 12 oficerów. Jeden z Vickersów został zniszczony, a dwa pozostałe dostały się w ręce niemieckie.

Ciało gen. Kustronia Niemcy przewieźli wozem taborowym do Ułazowa. Owinęli je w tzw. celkę (niemiecką płachtę namiotową) i złożyli na podwórzu plebanii greckokatolickiej. 17 września pochowano je z honorami obok tamtejszej cerkwi. W pogrzebie uczestniczyła niewielka grupa polskich oficerów (jeńców), kilku mieszkańców Ułazowa i pluton niemiecki, który oddał salwę honorową. Pod koniec 1939 roku rodzina gen. Kustronia za pośrednictwem Polskiego Czerwonego Krzyża otrzymała zwrot rzeczy osobistych generała, z dołączonym pismem z dowództwa 28. DP zawierającym informacje o jego śmierci i miejscu pochówku.

W bitwie pod Oleszycami mocno osłabiona 21. DPG zatrzymała trzykrotnie silniejszą dywizję nieprzyjaciela, związała również część 28. DP, odciążając tym samym 6. DP pod Aleksandrowem. Niemiecka 45. DP w wyniku walk 15 i 16 września straciła 124 zabitych (w tym 7 oficerów) oraz blisko 300 rannych, co stanowiło niemal 80 procent ogółu strat poniesionych przez nią podczas walk w Polsce we wrześniu 1939 roku. Straty polskie wyniosły ok. 100 zabitych i ponad 300 rannych (w tym ok. 120 ciężko rannych). Do niewoli trafiło ok. 2 tysięcy żołnierzy. Tylko niewielkim siłom dywizji udało wyrwać się z okrążenia i przedostać za Tanew.

opracowanie rysu historycznego: Tomasz Róg (Muzeum Kresów w Lubaczowie)

fot. Wiktoria Cencora

rekonstrukcja bitwy pod Dachnowem

rekonstrukcja bitwy pod Dachnowem

piknik historyczno-militarny

piknik historyczno-militarny

piknik historyczno-militarny

piknik historyczno-militarny

sztandar i asysta honorowa BiOSG

sztandar i asysta honorowa BiOSG

sztandar i asysta honorowa BiOSG